

sma sa skicama ili 107 listova koje je on posjedovao zbog prirode zadatka što ga je je pred kraj svog života dobio od nadvojvode Ferdinanda. Usprkos toj matematičkoj omašci mislim da je ova monografija vrijedan dodatak dosadašnjim publikacijama koje su se bavile životom i djelom svestranog redovnika i kartografa Ivana Klobučarića.

Adrian Filčić

Ivan Jurković; Violeta Moretti (prir.), Bernardin Frankapan Modruški, *Oratio pro Croatia – Govor za Hrvatsku*, Školska knjiga: Zagreb, 2022, 207 str.

Studiju, prijepis i prijevod *Oratio pro Croatia – Govor za Hrvatsku* priredili su dr. sc. Ivan Jurković i dr. sc. Violeta Moretti. Knjiga se sastoji od popisa kratica, predgovora, tri veća poglavlja, priloga, korištenog gradiva, kazala i bilješke o piscima na kraju. Priređivači studije, prijepisa i prijevoda daju uvid u najvažnije značajke djelovanja biskupa Bernardina Frankapana Modruškog na Nürnberškom saboru pri čemu glavni dio studije obrađuje njegov *Govor za Hrvatsku* iz 1522. godine u kojem je molio za pomoć Hrvatskoj koja se našla u opasnosti od napada i provala Osmanlija.

Na samom početku knjige nalazi se popis kratica koje olakšavaju snalaženje u tekstu, slijedi ga kraći predgovor i prvo veće poglavlje, koje nosi naslov *Knez Bernardin Frankapan i njegovo doba* (14-64). Prvi dio tog poglavlja bavi se pitanjem zastupljenosti i obrađenosti Govora u historiografiji pri čemu se može zaključiti da postoji mnogo građe koja stoji u arhivima diljem Europe, ali do danas nije znanstveno obrađena. Priređivači se osvrću na problematiku obrane Hrvatskog Kraljevstva od Osmanlija pri čemu se posebice ističu *martoloz*i i *akindžije*, pripadnici osmanskih vojnih postrojbi koji su često ugrožavali hrvatske prostore i otežavali život na granici. U takvom je okruženju bilo teško preživljavati i očuvati lozu hrvatskih velikaških obitelji pa se spominje pojam „amalgamacija“ koji označava proces povezivanja pripadnika iste ili različitih društvenih, etničkih, vjerskih ili rasnih skupina u cjelinu u kojoj na bazi različitih nasljeđa nastaju nove osobine i započinju prevladavati upravo takve zajedničke osobine. U tom se kontekstu spominju ženidbene veze obitelji Frankapan Modruški s drugim velikaškim obiteljima pri čemu se stvaraju prethodno navedene zajedničke osobine.

Drugo poglavlje nosi naslov *Godina 1522.* (65-69), a obrađuje najvažnije događaje s početka 16. stoljeća koji su za ishod imali vrlo loš i težak položaj Hrvatske. Navedene je godine došlo do pljačkanja i istjerivanja hrvatskog stanovništva s područja Like, Krbave i okolice, a kao glavni događaj iste godine navodi se pad Knina i Skradina. U ovom poglavlju započinje priča o putu i boravku Bernardina Frankapana Modruškog u Nürnbergu kamo ga šalju staleži Hrvatskog sabora kao najprimjerenijeg predstavnika. Iznio je u tri navrata želje i molitve da se pomogne Hrvatskoj, koja je na samom rubu propasti. U svojim je govorima isticao da bi se Hrvatskoj moglo pomoći tako što bi joj se poslale nove i jače postrojbe koje bi osigurale obranu od Osmanlija. Bernardin Frankapan Modruški svojim je pismom učinio ono što se od njega tražilo, ali njegov dolazak nije polučio ishod kakvom se nadao on, ali i hrvatski staleži. Zanimljivo je primijetiti da je Bernardin Frankapan Modruški u trenutku zasjedanja Nürnberškog sabora imao šezdeset i devet godina. Na samom kraju knjige postoje slikovni prikazi koji moguće prikazuju Bernardina, ali treba uzeti u obzir koliko je slikovni prikaz realan.

Treće, ujedno i najveće, poglavlje nosi naslov *Analiza govora* (75-110). U njemu priređivači daju opsežan pregled *Govora za Hrvatsku* i njegovih najvažnijih značajki. Na početku se osvrću na, kako oni to nazivaju, tragove *Govora* u domaćoj i inozemnoj historiografiji te bibliografskoj literaturi pri čemu je zanimljivo istaknuti da su neki primjerci završili na potpuno neočekivanim mjestima poput Sveučilišta Harvard, ali s druge strane ta činjenica ne čudi toliko ako se u obzir uzmu inventura i premještanje građe u arhivima pri čemu se neki primjerci zametnu ili izgube. Tekst *Govora* tiskan je između 24. i 28. studenoga 1522. u tiskari nürnberškog tiskara Friedricha Peypusa, a vrlo je zanimljivo da sam tekst nije ukrašen što priređivači studije objašnjavaju željom da se uštedi na ukrašavanju i da se tiska što je više moguće primjeraka teksta. Priređivači navode podatak o samoj strukturi teksta koji se sastoji od ukupno osam stranica na papiru dimenzija 22 puta 16 centimetara. Slova i kratice su gotičke, a tekst je veličine između 18,5 i 19 centimetara visine, a širok je 11,5 centimetara s 40 redaka po stranici s vrlo malo prostora za margine. U nastavku ovog poglavlja spominju se latinski nazivi za određene sintagme koje je Bernardin koristio poput *delere* (razoriti), *obtruncare* (poklati), *stuprare* (obeščastiti) i slično, čime se dočarava užas koji su Osmanlije radili hrvatskom stanovništvu. Na taj način htjelo se emocionalno utjecati na slušatelje i čitatelje što bi ih onda eventualno moglo potaknuti na bržu i konkretniju pomoć Hrvatskoj.

Posljednje poglavlje pod naslovom *Bernardinov govor* (112-130) donosi tekst na latinskom jeziku i prijevod na hrvatski jezik, a slijedi faksimil na nekoliko stranica što nam daje zanimljiv uvid u izgled teksta pri čemu se može primijetiti gore spomenuta nezastupljenost ukrašavanja. Također, iza faksimila slijede prilozi koji donose popis ustanova koje posjeduju primjerke *Govora*, naslovnice tiskanih govora, obiteljska stabla koja pojašnjavaju povezanost Frankapana Modruških s drugim velikaškim obiteljima, kartu s prikazom rasprostranjenosti govora *Oratio pro Croatia* u arhivima i knjižnicama diljem Europe i slično. Knjiga završava popisom literature koja je vrlo opsežna te ukazuje na kvalitetno i svestrano pristupanje navedenoj studiji.

Zaključno, navedena studija govora *Oratio pro Croatia* daje nam uvid u pokušaj zauzimanja i borbe za sudbinu hrvatskih zemalja pred osmanskih napadima i pljačkanjima. Kao glavna figura ističe se autor teksta *Oratio pro Croatia* Bernardin Frankapan Modruški. On je kao izaslanik hrvatskih staleža u Nürnbergu održao *Govor* kojim je dao do znanja da se Hrvatska nalazi u vrlo teškoj i neizvjesnoj situaciji i, ako joj ne stigne pomoć, neće moći opstati. Dojmljivo je da je Bernardin na put krenuo u već poodmaklim godinama, ali je dao sve od sebe da ispuni ono što se od njega očekivalo, u čemu je na kraju i uspio. Čitajući navedenu studiju otvara se mnogo zanimljivih pitanja poput zašto *Oratio pro Croatia* nije više obrađena u domaćoj historiografiji već se samo rubno spominje u sintezama ili pojedinačnim radovima? Ovaj *Govor* imao je veliki značaj za hrvatsku srednjovjekovnu, ali i ranonovovjekovnu povijest i samim time trebao bi se više spominjati i obrađivati. Također, vrlo je pohvalno što su priređivači studije pružili prijevod latinskih dijelova teksta u fusnotama što svakako olakšava čitanje i shvaćanje teksta. Zanimljiv je i faksimil koji se donosi u knjizi kao i prilozi koji poboljšavaju vizualizaciju i shvaćanje ideje koju je Bernardin želio prenijeti u Nürnbergu. Studija je izvrstan objavljeni izvor za povjesničare i druge istraživače koje zanima politička i kulturna povijest, a može poslužiti kao polazišna točka za daljnja istraživanja navedene teme.

Dorotea Vargić